

EVOLUȚIA CONCEPTULUI DE *VINOVĂȚIE* CU VALOARE JURIDICĂ ÎN TEOLOGIE ȘI FILOSOFIE, ÎN CONTEXTUL ISTORIC

Viorica URSU,

lector superior, Universitatea Tehnică din Moldova;
doctorandă, Universitatea Liberă Internațională din Moldova

SUMMARY

In legal sciences, as in philosophy and even theology, missing a unique concept of guilt. Partly this is explained by the fact that religion was given explanation that period through the teaching of the church, that philosophy have tried to give a definition of guilt followers of different philosophical schools, and legal sciences notion of guilt is different in every area of right. That is why it is important to delimit the general characteristics of the category of legal, philosophical and religious "guilt" and a full and profound this concept can approach us unique concept development of this concept.

Keywords: morality, sin, guilt, theology, philosophy, history

REZUMAT

În științele juridice, la fel ca în filosofie și chiar teologie, lipsește un concept unic al vinovăției. Parțial, acest lucru se explică prin faptul că în religie s-a dat explicație acestui termen prin prisma învățăturii bisericești, că în filosofie au încercat să dea definiția conceptului de vinovăție adepții diferitor școli filosofice, iar în științele juridice noțiunea de vinovăție este diferită în fiecare domeniu al dreptului. Anume de aceea este importantă delimitarea caracteristicilor generale ale categoriei juridice, filosofice și religioase a „vinovăției”, iar o analiză completă și profundă a acestei noțiuni ne poate apropia de elaborarea noțiunii unice a acestui concept.

Cuvinte-cheie: morală, păcat, vinovăție, teologie, filosofie, istorie

Introducere. Din punct de vedere istoric, conceptul de *vinovăție* a existat doar în legislație și lucrările de jurisprudență. Vinovăția omului și problemele de vinovăție demult fac obiectul discuțiilor în tratatele teologice și filosofice, în tratatele de psihologie, psihoanaliză, în cercetările culturale și psihologice. Omul are gânduri vinovate – incompatibile cu valorile pe care le cunoaște, dar pe care nu dorește să le trăiască, are cuvinte vinovate – rostite în adresa altor oameni, are fapte vinovate – săvârșite prin acțiuni ori inacțiuni, la fel incompatibile cu valorile pe care le cunoaște, dar pe care nu le voiește și nu le trăiește. În afară de faptul că orice cunoaștere este incompatibilă obiectiv și unilaterală subiectiv, noi putem avea o cunoaștere eronată a ceea ce valorizăm și putem valoriza eronat, deformat, ceea ce relevă complexitatea problematicei privind vinovăția, în general.

Vinovăția este atribuită unei ființe umane, libere în spirit și act, deci ea poate să se facă vinovată cu vorba, fapta sau/și gândul, iar

fără libertate în spirit și act, ființa umană nu are cum să fie vinovată. Există tendința de a considera că vinovăția, sub aspect juridic, se află într-o izolare deplină cu cea morală și, mai ales, cu vinovăția religioasă; deși nu pare un punct de vedere realist [1, p. 165].

Materiale și metode aplicate. În studiu au fost utilizate metode de cercetare teoretică (analogia, comparația, deducția, analiza causală, metoda istorică), de prelucrare și sistematizare a datelor (analiza, sinteza, analiza situațională).

Rezultate obținute și discuții. Problema vinovăției este multilaterală și poate fi examinată de pe pozițiile diferitor discipline și metodologii. Aceasta este o temă complicată și plină de polemică. La baza conceptului de vinovăție stau ideile morale, iar domeniul moralei nu se supune cunoașterii prin mijloacele științei pozitive [22, p. 261].

Conform Dicționarului de filosofie, „vina (vinovăția) este ceva demn de acuzație. Când persoana este condamnată, ea este acuzată de faptul că s-a comportat greșit

și a decis nedrept, deși a putut să se comporte altfel și să decidă corect” [4, p. 76].

Dicționarul explicativ al lui V.I. Dal (В.И. Даль) definește vina (vinovăția) în două sensuri: ca început, cauză, motiv, izvor și ca greșeală, delict, păcat, oricare faptă inadmisibilă, condamnată [2, p. 125].

Vina, conform DEX (2009) [3], reprezintă o faptă care constituie o abatere de la ceea ce este (considerat) drept sau bun; greșeală, vinovăție; păcat; culpă.

Vinovăția apare atunci când o persoană face ceva contrar convingerilor sale interioare, ceva inacceptabil pentru normele sale interne.

Întîlnim persoane care se declară vinovate din proprie inițiativă, altele care recunosc că sînt vinovate de un gând, de un cuvînt, de o faptă incompatibile cu anumite valori și norme sau că au tolerat, au admis sau chiar au încurajat să fie săvârșite de alții asemenea „fapte” [1, p. 166]. Cineva poate fi vinovat față de Dumnezeu „cu vorba, cu gândul, cu fapta”, indiferent ce

crede el despre atare vinovăție, indiferent dacă crede sau nu în Dumnezeu; același cineva poate fi vinovat față de sine (de orizontul valorilor sădite în spiritul său), față de microgrupul în care trăiește, față de comunitatea națională căreia aparține, indiferent ce crede el despre națiunea sa, față de societatea organizată în stat, al cărei cetățean este. [1, p. 167].

Reieșind din interpretările oferite mai sus conceptului vinei (vinovăției), putem face concluzia că această categorie este examinată sub două aspecte. În primul rând, vinovăția este înțeleasă ca atitudinea internă a individului față de fapta comisă; în al doilea rând, ca aprecierea externă, exprimată în acuzarea de către societate a faptei comise [11, p. 196].

Conceptul vinovăției în teologie. Nașterea viziunii filosofice asupra problemei esenței vinei (vinovăției) aparține teoriei cauzei primare dumnezeiești. Odată cu statornicirea creștinismului, se formează concepția metafizică a vinovăției: omul este recunoscut vinovat necondiționat nu doar ca urmare a imperfecțiunii sale și incapacității legate de aceasta de a-și executa datoria pînă la sfîrșit, dar și în legătură cu toate cele ce se petrec în jurul lui; vinovăția este asociată cu ideea naturii umane, depravate prin păcatul originar [5, p. 89].

În Vechiul Testament [20] putem găsi următoarele mențiuni despre vinovăție: Dumnezeu îi încredințează lui Adam îngrijirea grădinii în care ei trăiesc și îi poruncește – în special lui Adam – să nu mănânce din *Copacul Cunoașterii Binelui și Răului*. Eva este zeflemisită de șarpe cu privire la abținerea de a mânca din acest copac. În dialogul dintre cei doi, Eva meditează asupra poruncii de a nu mânca din fructele copacului. Ea spune că doar de va atinge fructele, ea va muri. Șarpele răspunde că nu va muri, ci în schimb ea și

soțul ei vor fi „asemeni zeilor, cunoscând binele și răul”, și o convinge pe Eva să mănânce din *Copacul Cunoașterii Binelui și Răului*. Apoi mănâncă și Adam din el. Acesta este momentul în care cei doi devin conștienți de „cunoașterea binelui și a răului”, evidențiată de conștientizarea goliciunii lor. Dumnezeu apoi îi găsește, îi mustră și îi judecă pentru neascultare.

Cînd a aflat despre păcătuirea lui Adam și a Evei, Dumnezeu l-a întrebat pe Adam: „Nu cumva ai mîncat din pomul din care îți poruncisem să nu mîncîci?”. Dar Adam a zis: „Femeia care mi-ai dat-o să fie cu mine, aceea mi-a dat din pom și am mîncat” [20]. Astfel, Adam a încercat să dea vina pe Eva și chiar pe Dumnezeu, care i-a dat femeia. În această formulă poate fi urmărită destul de clar lipsa delimitării concrete dintre *vinovăție* și *răspundere*, precum și faptul că vina este cauza furiei lui Dumnezeu și a greutăților și lipsurilor ulterioare pe care El le-a năpustit asupra oamenilor [22, p. 262].

Totuși, teologii vorbesc despre păcat, efecte ale păcatului și legătura acestora cu vina. Unul dintre motivele pentru care acest subiect pare atât de confuz consta în absența cîtorva simple definiții. Se pare că nu se spune nimic despre deosebirea dintre păcatul în sine și efectele lui. Păcatul lui Adam a avut multe efecte pe această planetă: moartea domnește în lumea oamenilor, a animalelor și a plantelor; suferința și durerea abundă în viața noastră, natura ne demonstrează supremația dinților și a ghearelor, iar Pămîntul însuși este plin de violența și tragedia blestemului rostit asupra păcatului. Deși efectele păcatului sînt de lungă durată și, în cele din urmă, mortale, nimeni nu considera că *vinovăția* și condamnarea se află printre acestea. Nici o plantă, un animal sau o ființă umană nu este **vinovată** pentru că a fost prinsă în capcana efectelor mortale ale păcatului. Totodată, conceptul de păcat

este asociat cu vinovăția, condamnarea, despărțirea de Dumnezeu, judecata și moartea [17].

Testamentul Nou [16], fără a utiliza termenul ca atare al vinovăției, oferă o interpretare specifică a conținutului acesteia: „Dar dacă robul acela zice în inima lui: «Stăpînul meu zăbovește să vină»; dacă va începe să bată pe slugi și pe slujnice, să mînce, să bea și să se îmbete. Stăpînul robului acela va veni în ziua în care el nu se așteaptă și în ceasul în care nu știe și-l va tăia în bucăți; și soarta lui va fi soarta celor necredincioși în lucrul încredințat lor. Robul acela, care a știut voia stăpînului său, și nu s-a pregătit deloc și n-a lucrat după voia lui, va fi bătut cu multe lovituri. Dar cine n-a știut-o și a făcut lucruri vrednice de lovituri, va fi bătut cu puține lovituri. Cui i s-a dat mult, i se va cere mult; și cui i s-a încredințat mult, i se va cere mai mult” [16]. Din aceste mențiuni putem concluziona că, încă la începuturile existenței neamului omenesc, noțiunea de vinovăție cuprindea și răspunderea pentru faptele urîte săvîrșite, și atitudinea persoanei față de ceea ce ea a comis [11, p. 198].

Anume depunerea dumnezeiască a vinovăției asupra lui Adam și Eva a devenit cauza acuzării umanității de faptele sale. Ideea despre natura păcătoasă a vieții omului și ideea esenței vinovăției ca act de apreciere dumnezeiască a păcatului au fost fundamentale în istoria gîndirii filosofice.

Thomas Aquinas (1225-1274), în lucrarea sa „Summa Theologica”, în partea a II-a, dezvoltă sistemul său de etică, care are rădăcina în concepțiile lui Aristotel. Într-un lanț de acte de voință, omul se străduiește pentru scopul său cauza divină. Dacă actul este bun sau rău – depinde de scop. Prin repetarea unor acțiuni sau fapte bune, omul dobîndește un obicei moral sau o calitate morală, care îi permite să facă binele cu bucurie și cu

ușurință. Însă „dispoziția” răului este opusă. Un act (fapt) devine rău prin abatere de la motivul și legea morală divină. Prin urmare, păcatul este format din următoarele: substanța sau materia lui, adică o „poftă” ce este o abatere de la legea divină.

Păcatul își are originea în voință, care decide, împotriva rațiunii, schimbarea actelor sau faptelor bune. Voința este indusă în eroare de iubirea de sine, astfel încât aceasta funcționează ca motiv în fiecare păcat. Voința permite oricui să cadă în păcat și să atragă pedeapsa condamnării pentru păcat. Păcatul este însă original. Primul păcat al lui Adam este trecut asupra întregii rase umane ulterioare; deoarece el este „începutul” rasei umane și „în virtutea procreației naturii umane, este transmis cu fiecare sau prin fiecare om”. Deoarece păcatul este contrar ordinii divine, el reprezintă *vina*, dar și pedeapsa ulterioară. Vina și pedeapsa trebuie să corespundă reciproc; și din moment ce vina este nesfârșită sau infinită, pedeapsă este veșnică [8].

Astfel filosoful, analizând problema motivației comportamentului uman, a ajuns la concluzia că structura faptei este compusă din patru elemente: tendința spre ceva anume; voința, alegerea, aprecierea motivelor, analiza modului de acțiune; consimțirea și acțiunea ca atare. În conformitate cu teoria lui, faptele trebuie să fie săvârșite pe bază de raționament, care se prezintă ca temei al libertății umane ce se realizează în limitele impuse de Dumnezeu [19, p. 310].

În cursul dezvoltării de mai departe a gândului filosofic despre esența vinei (vinovăției), tot mai clar se vede tendința spre dualism sau teoria care presupune existența unui principiu veșnic al răului. Astfel, **G. Leibniz** (1646-1716) pune la îndoială natura obiectivă a vinei (vinovăției) și încearcă să-i opună teoria subiectivă. Omul de știință

își pune întrebarea: „În ce mod sufletul poate fi contaminat de păcatul original, care servește rădăcină a păcatelor proprii, fără ca Dumnezeu, care-l expune la aceasta, să nu dea dovadă de nedreptate?” [13].

G. Leibniz aplică *principiul rațiunii suficiente*, care spune că „niciun fapt nu poate fi adevărat sau real, nicio propoziție veridică, fără să existe un temei, o rațiune suficientă pentru care lucrurile sînt așa și nu altfel, deși aceste temeuri, de cele mai multe ori, nu ne sînt cunoscute” [14, p. 509]. Astfel, el încearcă să demonstreze natura obiectivă și subiectivă a esenței vinei (vinovăției).

Doctrina lui **Schleiermacher** (1768-1834) despre păcat și vină este atât de înrudită cu întregul sistem teologic și filosofic, încât unul nu poate fi înțeles fără o anumită cunoaștere a celuilalt. Filozofia sa este panteistă, iar teologia sa este simpla interpretare a conștiinței umane în conformitate cu principiile fundamentale ale filosofiei sale. Principiile conducătoare ale sistemului său sînt următoarele [18, p. 415]:

- Religia constă în simțirea unei dependențe absolute. Adică în recunoașterea faptului că Dumnezeu, sau Ființa absolută, este singura cauză și că noi sîntem doar forma în care cauzalitatea sa este revelată sau exercitată.

- Starea originară a omului nu a fost o stare normală sau ideală. Adică conștiința de Dumnezeu sau principiul divin nu era suficient de absolut pentru a controla conștiința de sine. Aceasta era o stare care urma să fie atinsă prin progres sau dezvoltare.

- Sentimentul care se naște din dorința acestui control absolut al principiului mai înalt este simțul păcatului, iar convingerea că principiul mai înalt ar trebui să conducă este simțul *vinei*. Din acest simț al păcatului și al vinei se naște simțul nevoii de răscumpărare.

- Această răscumpărare constă

în dăruirea controlului complet al conștiinței de Dumnezeu.

Potrivit acestei teorii, ceea ce se numește păcat și vină sînt așa doar în conștiința noastră, sau în priceperea noastră subiectivă cu privire la ele. Anumite lucruri produc în noi simțul durerii, în alții – simțul plăcerii; în unii – simțul aprobării, în alții – cel al dezaprobării, și, ca să spunem așa, aceasta are loc prin decretul lui Dumnezeu. Dar durere și plăcere, corect și greșit sînt doar niște stări subiective. Ele nu au nicio realitate obiectivă. Noi sîntem păcătoși și vinovați doar în simțurile noastre.

Rolul decisiv în motivarea teoriei naturii duble a vinei (vinovăției) aparține filosofiei clasice germane. Dualismul vinei (vinovăției) se conturează în aspectul său contemporan datorită concepțiilor lui I. Kant și G. Hegel.

Astfel, analizînd libertatea voinței și examinînd comportamentul omului, **I. Kant** propune de „a aprecia atât latura empirică exprimată în manifestarea externă a actului, cît și elementul inteligibil al activității, care este rezultatul voinței libere, bazat pe începutul independent transcendent” [11, p. 199].

Kant scrie că, „atunci cînd omul comite o infracțiune, vinovăția este totalmente a lui, deoarece, în pofida tuturor condițiilor empirice ale actului, mintea era destul de liberă”. În lucrările sale „Fundamentarea metafizicii moravurilor” (*Grundlegung zur Metaphysik der Sitten*, 1785), „Critica rațiunii practice” (*Kritik der praktischen Vernunft*, 1788), „Metafizica moravurilor” (*Die Metaphysik der Sitten*, 1797), el demonstrează că, pe de o parte, omul este o ființă a lumii materiale, iar pe de altă parte – o ființă supra-senzuală, morală. Judecînd despre valoarea morală a comportamentului omului în societate, Kant formulează următoarea regulă: „Procedează astfel încît atitudinea ta față de umanitate – în persoana ta

și în persoana oricărui alt om – să fie ca față de un scop, și nu ca față de un mijloc” [10, p. 34]. Într-o altă ordine de idei, Kant formulează astfel principiul „imperativului categoric”, considerat ca fundament al moralei: „Acționează în așa fel încât maxima acțiunilor tale să poată fi impusă ca lege universală”.

G. Hegel, în polemica cu Kant, unde opune dualismului kantian ideea unității rațiunii cu sensibilitatea, menționa că nu trebuie de ridicat convingerile și conștiința individului la grad de lege. Concepția lui Hegel permite de a examina sentimentul de vinovăție ca „spirit real reflectat în sine”, individualitate simplă a substanței morale în întregime. În special, el scria că „nu există suferință nevinovată, suferința întotdeauna este *vinovăție*” [12, p. 8].

Confirmând esența naturală a omului, Hegel recunoaște că existența prezentă externă poate denatura fapta omului, însă persoana poate recunoaște vina sa doar în acea „existență prezentă în acțiune, care constă în cunoașterea și voința sa, doar ceea ce a constituit intenția sa” [7, p. 334].

Filosoful, de fapt, face delimitarea dintre expresia internă a vinovăției, exprimată în intenția volitivă a persoanei, și concepția externă (estimativă) a vinovăției ca judecată despre comportamentul uman pe baza manifestării sale morale a principiilor etice și spirituale obiective [11, p. 200]. În acest sens, Hegel consideră că subiectului îi pot fi atribuite doar acele acte care sînt condiționate și determinate de el însuși – de intențiile sale. Totodată, din conținutul unei anumite păreri morale se poate determina, dacă conștiința unui individ și concepțiile lui despre bine corespund ideii conștiinței și binelui real sau contravin acestora.

În așa fel, în concepțiile sale despre vinovăție, Hegel pornește de la prioritatea statului moral față de subiectul moral. Totodată,

ideile lui Hegel în măsură deplină completează și amplifică teoria lui Kant despre natura dublă a vinei (vinovăției) [22, p. 265].

F. Engels nega cu vehemență concepțiile școlilor filosofice religioase și idealiste despre problemele vinovăției. În lucrarea sa „Domnul Eugen Duhring revoluționează știința”, cunoscută și ca „Anti-Duhring” (1878), filosoful a dedicat o mare parte criticii dure a opiniilor idealiste asupra problemei vinovăției. El a determinat porunca creștină despre păcatul originar ca idee despre egalitatea oamenilor, care corespunde caracterului religiilor sclavilor și asupriților, și a respins idealismul și ideile lui despre vinovăție ca fiind o teorie perversă și falsă [6, p. 105].

Jean-Paul Sartre, „teoreticianul cel mai reprezentativ al existențialismului francez”, pune accent pe existența individuală, libertate și alegere. Temele și imaginile dezvoltate de el și de alți filosofi ai acestui curent sînt: problematica existenței, devenirea ființei, neantul, teama, moartea, absurdul, etica, subiectivitatea, alegerea și culpa (vinovăția) [15, p. 9].

În gîndirea filosofică rusă putem găsi și concepții idealiste asupra problemei vinei (vinovăției). Motivarea filosofică-religioasă a conceptului de vinovăție poate fi întîlnită în lucrările lui B. Vișeslavțev. Cercetătorul întemeiază opiniile sale pe principiul dumnezeiesc de vinovăție a omului în fața lui Dumnezeu. Totodată, în concepția filosofului voința poate avea valoare etică, care-i permite ființei libere să-și realizeze libertatea, adică să realizeze „actul de alegere”, „actul preferinței”, bazat pe preferințele morale [21, p. 18]. Concepția filosofică raționalizată a vinovăției ca păcat originar se raportează la posibilitățile subiective ale individului de a-și realiza voința în temeiul percepției senzuale.

N. Berdiaev numește căderea în păcat „libertate negativă, goală,

formală a samovolniciei”, căreia i se opune actul de voință liber, plin de conținut. La ispășirea vinei, persoana trebuie nu doar s-o conștientizeze, dar și să-și recunoască greșeala, să se pocăiască, fără a se lăsa pradă disperării. În opinia lui N. Berdiaev, asemenea fapte sînt capabile să facă doar persoanele „libere cu adevărat”, care-și consolidează voința substanțial, dar nu formal [11, p. 200]. Asemenea concepție a problemei vinovăției și ispășirea ei printr-un act de voință liberă, în opinia noastră, de asemenea este o expresie de recunoaștere a principiului dualismului.

Concluzii. Făcînd totalurile analizei concepțiilor teologice și filosofice cu privire la noțiunea și esența vinei (vinovăției), putem face următoarele concluzii:

– Originea răului este referită la voință, dar voința este inevitabilă sau din necesitate conduce la eroare, prin limitările inseparabile de natura creaturii.

– Voința este puterea care guvernează ființa umană, aducînd sub controlul ei toate celelalte însușiri. Voința nu înseamnă gustul sau înclinația, ci este puterea de decizie care lucrează în copiii oamenilor, fie spre ascultarea de Dumnezeu, fie spre neascultare. Ea este puterea de decizie, comutatorul care hotărăște în ce direcție se vor îndrepta gîndurile noastre. Ea guvernează calitatea de a fi vinovat sau nu de săvîrșirea unui fapt.

– Dumnezeu este autorul limitării păcatului în creatură, de unde acesta curge din necesitate. El a stabilit astfel lucrările mîinii sale, încît ei nu pot decît să păcătuiască, la fel cum copilul nu poate decît să greșească în judecățile sale. Chibzuința este atît de plăpîndă în omul adult care greșește, încît natura și cauzele lucrurilor sînt absolut inevitabile. Și dacă păcatul ar fi în mod egal inevitabil chiar din constituția creaturii, Dumnezeu, care este autorul acelei constituții, este vinovat și devine responsabil pen-

tru existența lui. Dar acest lucru nu este doar nedemn față de caracterul lui Dumnezeu, ci se opune direct învățăturilor din Cuvîntul său.

– Păcatul înseamnă încălcarea legii.

– Problema vinovăției, fiind una dintre problemele de bază ale existenței umane, este recunoscută de toate teoriile filosofice pe parcursul dezvoltării gândirii filosofice.

– Explicația cea mai consecventă, întemeiată din punct de vedere al evoluției, a vinovăției este dată în teoria idealistă despre voință, libertate și necesitate.

– Dualismul în înțelegerea esenței vinei (vinovăției) aduce concepțiile filosofice la concluzia despre necesitatea aprecierii morale generale (publice) a laturii externe a faptei omului și a elementului rațional, intern.

– Odată cu dezvoltarea și motivarea ideii despre dualism, categoria vinovăției își găsește legătura strînsă nemijlocit cu părerea estimativă despre fapta umană ca act exprimat în nepotrivirea voinței și intenției subiective cu scopurile (interesele) generale stabilite, iar categoria vinovăției – nemijlocit cu starea internă a omului în raport cu această faptă și scopurile (interesele) generale stabilite.

Recenzent:
Alla CLIMOVA

Referințe bibliografice

1. Baltag D. Teoria răspunderii și responsabilității juridice. Chișinău: Tipografia Centrală, 2007, 440 p.
2. Dal V.I. Dicționar explicativ al limbii ruse. Versiune modernă. Moscova, 2002, p. 125.
3. Dicționarul explicativ al limbii române (ediția a II-a revăzută și adăugită), 2009.
4. Dicționar de filosofie (fondat de Helmut Schmidt; editat de G. Șişkov; trad. din germ.; edit. V. Malin. Moscova, 2003.
5. Djenkova E.A. Conceptele „rușine” și „vină” în culturile lingvistice rusă și germană: Teză... Volgograd, 2005. (E. A. Дженкова. Концепты „стыд” и „вина” в русской и немецкой лингвокультурах. Волгоград, 2005), p. 89.
6. Engels F. Domnul Eugen Dühring revoluționează știința (Anti-Dühring) Moscova, 1950.
7. Hegel G. Enciclopedia de filosofie. Filosofia spiritului. Moscova, 1977, p. 334.
8. Internet Encyclopedia of Philosophy. <http://www.iep.utm.edu/aquinas/>
9. Iurceak E. Evoluția conceptului de vinovăție în context istoric. În: Cercetări moderne ale problemelor sociale, nr. 10(30), 2013 (Юрчак Е. В. Эволюция понятия вины в историческом контексте. В: Современные исследования социальных проблем, № 10(30), 2013).
10. Kant I. Opere: în 6 vol. Vol. 4, partea 1. M., 1965.
11. Gujin A. M. Motivația filosofică a conceptelor de vinovăție și nevinovăție. În: Științe istorice, filosofice, politice și juridice, culturologia și istoria artei. Teorie și practică, nr. 2(8): în 3 părți. Partea II. Tambov: Gramota, 2011.
12. Lebedev T. Vinovăția ca o formă de inculturare a personalității: autoreferat la teză de doctor. Nijni Novgorod, 2010, p. 8.
13. Leibniz G.W. Opere în 4 vol. Trad. din franc. Vol. 4. Editori: B. Bîhovski, G. Maiorov, I. Narski ș.a. Ed. volum, aut. introd. și notelor V. Sokolov. Moscova: Mîsli, 1989, 554 p.
14. Leibniz G.W. „Monadologia” în opere filosofice, vol. I. Trad. în l. rom. de C. Floru. București: Editura Științifică, 1972, §§ 31-32.
15. Marian Gelu Marius. Tragic și religios în poezia lui Nichifor Crainic. Rezumatul tezei de doctor. http://doctorat.ubbcluj.ro/sustinerea_publica/rezumate/2011/filologie/marian_gelu_marius_ro.pdf
16. Noul Testament. <http://www.bibliaortodoxa.ro/noul-testament.php>
17. Priebe Dennis. A păcătui sau a nu păcătui. <http://www.resursecrestine.ro/predici/59095/a-pacatui-sau-a-nu-pacatui>
18. Schleiermacher's Glaubens-

lehre. Dr. Gess's Uebersicht über das theologische System Schleiermachers. Muller's Lehre Von der Sunde, vol. I. p. 412-437. Bretschneider's Dogmatik, p. 14-38 of Appendix to vol. I. Morell's Philosophy of Religion. http://www.voxdeibaptist.org/Doctrina_Pacatului_Hodge.htm

19. Stoliarov A. Filosofia Antichității și Evului Mediu. M., 1995.

20. Vechiul Testament. <http://www.bibliaortodoxa.ro/vechiul-testament.php>

21. Vișeslavțev B.P. Opere. Moscova, 1995 (Вышеславцев Б. П. Сочинения, Москва, 1995).

22. Юрчак Е. В. Эволюция понятия вины в историческом контексте. В: Современные исследования социальных проблем, № 10(30), 2013.